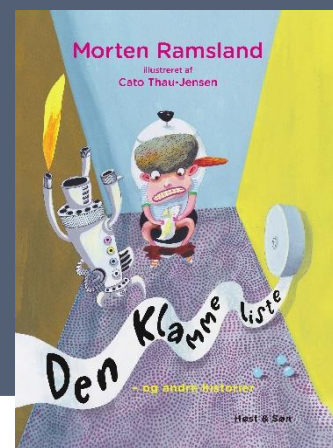

Den klamme liste

Indledning

I litteraturlæseguiden her præsenteres et bud på, hvordan du sammen med dine elever kan arbejde med novellesamlingen *Den klamme liste – og andre historier* af Morten Ramsland og med illustrationer af Cato Thau-Jensen som hovedværk i danskundervisningen. Guiden rummer en stribe konkrete undervisningsforslag og elevaktiviteter, som du kan vælge imellem eller selv bygge videre på.

Målgruppe

5.-6. klasse

Forfatter

Christina Holdt Saldern

Om værket

Den klamme liste og andre historier indeholder fire længere noveller, der er fulde af (børne)dilemmaer og tomme pladser, og som i den grad giver stof til eftertanke. Børnene Sigurd, Lauge, Hugo og Agnes er hovedperson i hver sin historie. Alle forsøger de at takle de udfordringer og frustrationer, der kan være i et tween-liv.

I den første novelle hører vi om Sigurd, som går i en klasse med 24 elever. I klassen går også Birk og Storm, der har lavet "Den klamme liste" med navnene på de tykkeste børn i klassen. Efter at have set listen opdager Sigurd, at han ser sig selv, men også sine klassekammerater på en ny måde. Han synes pludselig, at han er ved at blive tyk – faktisk synes han pludselig, at han er det fedeste barn på skolen, selv om han kun er nummer 12 på listen.

Den næste novelle handler om Hugo, der elsker at spille computerspil, selv om familiens computer er gammel og hele tiden lagrer. En dag kommer hans far hjem med en ny

familiecomputer, og selv om Hugo kun må spille en time om dagen, overholder han det stadig ikke. En dag får forældrene nok af hans vredesudbrud over den begrænsede skærmtid, så de sætter ham på afvæning og giver ham en hel måned uden skærmtid.

Den tredje novelle handler om Agnes, der ved et tilfælde opdager, at hendes far har billeder af en død dame og en død pelsjæger gemt i skufferne. Agnes bliver optaget af, hvad der sker med en, når man dør, og hun når frem til, at når man er død, kan man alligevel godt sidde i køkkenet og drikke te.

I den sidste novelle hører vi om Lauge, der beskyldes for at stjæle sin søster Viggas slik. Lauge forklarer, at det er den usynlige tyv, der kommer om natten og efterlader sine tyvekoster på Lauges værelse. Pludselig er det ikke kun Vigga, der får stjålet slik; også Lauges venner Albert og Caroline oplever at få stjålet ting.

Om forfatteren

Morten Ramsland er født ved Næsby ved Odense i 1971. Han er uddannet cand.mag. i dansk og kunsthistorie fra Aarhus universitet. Han debuterede i 1993 med digtsamlingen *Når fuglene driver bort*. Gennembruddet kom i 2005 med slægtsromanen *Hundehoved*, der på kort tid blev en bestseller og blev tildelt flere priser blandt andet De gyldne laurbær og Læsernes bogpris. Romanen gjorde det muligt for ham at være forfatter på fuld tid. I dag bor Morten Ramsland i Aarhus. Her skriver han bøger til både børn og voksne. Børnebøgerne blev i 2017 samlet i udgivelsen *Uhyrlige historier*. Morten Ramslands romaner og noveller foregår som regel i et realistisk, genkendeligt, hverdagsligt miljø – gerne med fokus på eksistentielle tematikker og dilemmaer.

Læseprocessen

Novellesamlingen kan læses på flere måder:

- Læreren kan læse én eller flere noveller højt på klassen, hvorefter eleverne parvis eller i grupper genlæser og arbejder med udvalgte elevaktiviteter.
- Novellerne kan fordeles mellem eleverne, så de parvis eller i grupper blot læser og arbejder med én af novellerne, og efterfølgende præsenterer for resten af klassen.
- Eleverne kan parvis eller i grupper læse alle novellerne, og det efterfølgende litteraturarbejde kan tage udgangspunkt i enkelte udvalgte elevaktiviteter.

Forventning/Sæt scenen ...

Du kan tænke i, hvordan der kan skabes forventninger til novellesamlingen, inden den læses. Her følger nogle forslag til at arbejde med elevernes forforståelse:

- Eleverne kan reflektere over novellens titel, forsideillustration og komme med bud på: *Hvad tror vi, novellen handler om? Hvad betyder titlen? Hvad forestiller illustrationen? Er der noget i illustrationen, som vi undrer os over? Osv.*
- Du kan også præsentere eleverne for nogle citater fra novellens begyndelse, der hentyder til, hvad der sker i fortællingen. Med udgangspunkt i novellens illustration, titel og citaterne kan eleverne fælles drøfte, hvad de tror, der kommer til at ske i novellen.

Eksempel på citater fra novellen *Den klamme liste*:

"Det er Den klamme liste", hvisker Birk, da han har foldet papiret ud. "Og den er meget hemmelig." (side 12)

Sigurd ser både Lucas, Astrid, Nohr og Ella for sig, men kan ikke finde ud af, hvorfor de står dér øverst på listen, eller hvorfor Birks og Storms øjne skinner sådan. (side 12)

Det første indtryk

I de fleste tilfælde vil det give god mening at læse novellen mere end en gang, fx en gang højt af læreren, anden gang af den enkelte elev, makkerparret eller gruppen. Efter den første læsning kan eleverne sammen i makkerpar eller grupper fx overveje:

- Hvilke stemninger rummer novellen?
- Hvilke følelser vækker novellen i jer?
- Hvilke tanker sætter novellen i gang hos jer?
- Er der noget, der undrer jer?
- Er der noget, I gerne vil have svar på?

På jagt efter spor

Når novellen læses igen, fx makkerpar eller grupper, skal eleverne opfordres til at finde de steder i novellen, som fortæller noget om *hovedpersonen* og den *udfordring/det dilemma*, som hovedpersonen forsøger at tackle. De kan evt. få udleveret en kopi af novellen og understrege stederne direkte i teksten. Med afsæt i elevernes understregninger kan makkerpar, grupper eller hele klassen drøfte novellen yderligere:

- Hvem er hovedpersonen?
- Hvad er hovedpersonens dilemma/udfordring?
- Hvordan tackler han/hun udfordringen?
- Hvilke konsekvenser/betydning får det?

Replikker - tomme pladser

Sproget i novellerne er præget af mange replikker, og det er bl.a. med til at tilføre novellerne en stor realisme og bidrager også i vid udstrækning til at drive handlingen fremad. Når der er mange replikker i en tekst, er der ofte også mange tomme pladser, som læseren selv må udfylde. Det ses fx i dialogen mellem Sigurd og far på side 13-15, hvor Sigurd spørger sin far, om man kan komme til at spise for meget lasagne. Hvad mener Sigurd med det, og hvorfor spørger han om dette? En tolkning kunne være, at han er bange for at blive for tyk, så han kommer højere op på den klamme liste.

Eleverne kan som i eksemplet oven for finde dialoger og replikker i den novelle, de arbejder med. Ligesom de kan sættes til at undersøge novellens 'tomme pladser' og komme med bud på, hvad de betyder. Alternativt kan du differentiere det greb ved at give eleverne 1-2 konkrete eksempler på dialoger fra den novelle, de arbejder med, så de ikke selv skal finde stederne i teksten, men blot undersøge og fortolke teksteksemplets 'tomme pladser'.

Eksempler på dialoger og replikker i de fire noveller:

Den klamme liste:

"Sig mig, er du dårlig, siden du ikke skal have mere fredagsslik?" spørger mor en aften.
(fra side 15 nederst til side 16 øverst)

Øens verden:

"Vi har besluttet os for at lave en skærmpause [...]". Jeg hader alting i hele verden!
(fra side 39 øverst til side 39 midten)

De døde i skufferne:

En aften, da far står og ordner køkkenet, spørger Agnes: "Hvad er det nu, der sker, når man dør?" [...] "Var det et ja?" spørger Agnes og håber, det var et "ja".
(fra side 50 til side 51 linje 6)

Den usynlige tyv:

"Hvad skal vi have at spise i dag?". Spørger Caroline, straks det har ringet ud til det første frikvarter" [...] "Nederen," siger Albert.
(fra side 71 sidste linje til nederst side 74)

Billedsamtale

Eleverne går på opdagelsen i illustrationen, der hører til den novelle, som de har læst. De kan fx tage afsæt i spørgsmålene her. Aktiviteten er også oplagt at afvikle som CL-inspireret cirkeldiskussion.

- Hvilke personer ser du på billedet?
- Hvad sker der? Hvilken situation ses på billedet?
- Fortæller illustrationen noget andet og mere end teksten? Hvilket?
- Hvordan er den tegnet? (humor, grotesk ...)
- På hvilken måde passer illustrationen til teksten?
- Hvad gør det for din oplevelse af historien, at illustrationen er humoristisk, mens teksten er alvorlig?
- Er der noget i illustrationen, der gør dig nysgerrig, forvirret eller andet?

Cato Thau-Jensens humoristiske illustrationer lægger op til meddigtning. Eleverne kan fx udarbejde tanke- og talebobler: Hvad tænker og siger personerne på billedet mon? Disse kan hænges op i klassen, eller eleverne kan dele dem hinanden på anden vis. En sådan opgave kan også løses med i et digitalt format, SkoleTube-værktøjer eller lignende.

Novellens temaer

Alle novellerne handler om de udfordringer og frustrationer, man kan have i et tweenliv.

Oplagte spørgsmål til fælles klassesamtale:

- Hvilke udfordringer har børnene i novellerne?
- Hvordan klarer hovedpersonerne deres udfordringer?
- Hvordan kunne et GODT RÅD til hovedpersonerne lyde?

De gode råd kan måske samles på fire forskellige plakater (en for hver novelle), og hænges op i klassen, så I fastholder jeres samtale og fortsat har et fælles referencepunkt i jeres videre arbejde med novellerne og tematikkerne heri.

Bagefter kan eleverne i makkerpar, grupper eller fællesskab lave en liste over de temaer, der er på spil i novellesamlingen som helhed, og som det kunne være interessant at undersøge nærmere. Det kunne fx være noget i retning af: Hvad vil forfatteren mon fortælle med novellerne? Genkender eleverne situationerne/problemstillingerne i novellerne fra deres eget liv? Er eleverne blevet klogere på noget i deres eget liv ved at læse novellerne? Er der mon noget, de vil ændre i deres liv?

En mere åben aktivitet er også at lade eleverne skrive videre på sætninger, fx:

Novellen var ...

Novelle gjorde mig ..., fordi ...

Novellen fik mig til at tænke over ...

Jeg kunne ikke lide novellen, fordi...

Ved at læse og undersøge novellen, lærte jeg ...

Meddigtningsaktiviteter

Du kan også sætte dine elever i gang med at videredigte eller omskabe steder i novellerne, som efter deres mening er centrale. Her er der flere muligheder.

Omskab til en illustration

Eleverne kan fx tegne et billede, der *viser en scene fra en af novellerne, som de selv vælger*. Inden de går i gang med at tegne, kan de tænke over:

- Skal billedet være realistisk eller humoristisk-grotesk som Cato Thau-Jensens illustration?
- Skal farverne være rolige, kraftfulde eller noget andet?
- Hvad skal personernes ansigtsudtryk og kropsholdning udtrykke?

Når eleverne er færdige med deres illustration, præsenterer de den for de klassekammerater, der har illustreret en scene fra den samme novelle. Kan de andre mon gætte, hvilken situation eleven har valgt at lave en illustration til?

Videredigtning i skrift eller tegning

De åbne slutninger lægger også op til, at eleverne digtere videre: Hvad sker der mon med hovedpersonen i novellen fremadrettet? Eleverne vælger selv, hvilken novellen de vil digte videre på med en tekst eller en illustration. Når eleverne er færdige, præsenterer de deres videredigtning for de klassekammerater, der har digtet videre på den samme novelle. Har eleverne mon tænkt i de samme baner, eller er det forskelligt, hvad de tror, der kommer til at ske?

Læseteater

Novellernes korte format gør dem oplagte til at blive opført som læseteater, fx til en fællessamling på skolen eller til et forældrearrangement. Du kan fordele noveller mellem eleverne i grupper på 4-6 personer. Eleverne skal selv genlæse novellen og fordele roller imellem sig. De kan godt spille flere roller hver. Eleverne øver sig i at læse novellen dramatisk op, og de skal leve sig ind i personerne, herunder tænke over, hvem de er, og hvordan de taler.

Tableau

Eleverne kan udtrykke deres læsning og fortolkning af novellen ved at lave tableauer, hvor de kropsligt lever sig ind i tekstens personer og vigtige scener. Forslag til fremgangsmåde:

- Inddel klassen i grupper på 3-4 elever. Hver gruppe udvælger 2-3 vigtige steder eller højdepunkter i novellen, der viser noget om hovedpersonen, han/hendes udfordring og forhold til de andre personer i novellen.
- Herefter øver gruppen sig i at vise situationen som tableauer, dvs. som opstillinger, hvor handlingen stoppes eller fryses i en bestemt scene.
- Dernæst fremlægger hver gruppe deres tableauer for klassen, og de andre elever prøver at gætte, hvilke scener fra fortællingen det drejer sig om.
- Lad evt. gruppen forklare, hvorfor de har valgt de højdepunkter, som de har.

Du kan også på forhånd have udvalgt vigtige scener fra novellerne og derefter fordele dem mellem grupperne på et ark med en kopi af uddraget/scenen, der skal dramatiseres.

Novellebento

Eleverne kan lave et *bogbillede* til en af novellerne. De skal med få genstande skabe en visuel gengivelse af novellen med det formål at udtrykke sig om novellen og at gøre andre nysgerrige på den. Når eleverne har læst novellen, skal de finde *fem fysiske genstande*, der fortæller noget om handlingen, personerne, stemningen og novellens temaer.

Når eleverne har valgt genstande, skal de lave en opstilling, som de efterfølgende fotograferer. Her er det vigtigt, at de overvejer opstillingen, og hvordan fx baggrund og farver kan understøtte det, de gerne vil udtrykke om novellen. Bogbillederne kan lægges i en fælles powerpoint, der kan vises på den elektroniske tavle. Eleverne kan nu forsøge at gætte, hvilken novellen der gengives. Eleverne kan også lave en udstilling med deres bogbilleder i PLC eller andre steder på skolen, så de kan inspirere andre børn til at læse novellerne.

Perspektivering

Har du og dine elever lyst til at arbejde endnu mere med novellen som genre, kan du på dansk3-6.gyldendal.dk inddrage det færdige undervisningsforløb *Nær novellen*. I danskportalen finder du også andre tekster/noveller, der foregår i et genkendeligt, hverdagsligt miljø med fokus på det ind i mellem svære børne/tween-liv, fx Mette Vedsø's *To plus to er Koko* og hendes kortromaner om Tove, *Taget* af Nataly E. Savina og billedromanen *Dyr med pels* af Hanne Kvist.

